

ZUGLÓÉRT

Megvan az állami forrás, megújul a zuglói zsinagóga

A kormány 142 millió forint támogatást ad a Thököly úti zsinagóga felújítására. Ha minden a tervek szerint alakul, akkor a zuglói közösség jövőre már a helyreállított imaházban ünneplheti a peszáchot.

A tavaly októberben súlyos tűzkárt szenvedett zuglói templomban Soltész Miklós egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkár zsidó vezetőikkel közösen tartott sajtótájékoztatón jelentette be, hogy a magyar kormány 142 millió forint állami támogatást különített el az imaház helyreállítására. A politikai emlékeztetést rá: az imaház 1944-ben borzalmas tetek színhelye volt, hiszen a közeli nyilasházból a zsinagógába hurcolva kínoztak és gyilkoltak meg üldözött zsidókat a nyilasok. Emiatt az épület az ország egyik legnagyobb mártíremlék-műve. Az államtitkár hozzátette: a kormány az anyagi támogatással azt az üzenetet kívánja eljuttatni a társadalom felé, hogy őrizni kell a hitet, őrizni kell a kultúrát, mert ez a népek megmaradásának záloga a Kárpát-medencében.

A sajtótájékoztatót Heisler András, a Magyarországi Zsidó Hitköz-

Soltész Miklós államtitkár jó híreket közöl Heisler András és Kardos Péter társaságában

segek Szövetségének elnöke azt mondta, hogy a tervezett munkálatok nem csupán egyszerű renoválást jelentenek, hanem átfogó, teljes körű felújítást, amelybe be fognak vonni egy Ybl-díjas építész is, hogy a több mint százéves épület visszakaphassa eredeti, külső formáját. A helyreállítás és felújítás tervezett

menetrendjéről Heisler András azt mondta: több hónapot vesz igénybe a kivitelezési és engedélyezési tervek beszerzése, valamint a közbeszerzési eljárás lebonyolítása, de ha minden a tervek szerint halad, akkor a zuglói zsidó közösség a jövő évi peszáchot már az új imaházban ünneplheti.

Soltész Miklós és Heisler András társaságában részt vett a tájékoztatót Kardos Péter főrabbi, a zuglói zsidó közösség vallási vezetője, lapunk főszerkesztője, aki hangsúlyozta: olyan fokú szolidaritást és csodálatos együttérzést, amit a tragédia után megtapasztalt, korábban soha nem érzékelt. Mint mondta, nemcsak Magyarországról, de külföldről is nagyon sok segítség, támogatás, följajlás érkezett. Kardos Péter – aki 45 éve szolgál a zuglói körzet zsinagógájában – jelképesnek nevezte, hogy a tragédia éppen október 25-én, vagyis a Tóra örömnepén következett be, azon a napon, amikor a zsidó közösségek befejezik s újrakezdi a tekercsek fölolvását. Ő maga ezért hinni sem akart a fülének, amikor a tűzeset hírével fölhívták. Emlékeztetett rá, hogy a hit és a babonáság közötti mezsgye igen szűk, ezért azon óvatosan kell járni, de mégsem maradhat említés nélkül, hogy bár a borzalmas tűzben az épület belsejében szinte minden megsemmisült, az imakönyvek épségben megmaradtak.

Szöveg és fotó: Kácsor Zsolt

Felavatták Moshe Jahoda emléktábláját

A egyik legnagyobb magyarországi zsidó szervezet, a JDC-MAZS Alapítvány egykori igazgatójára, a tavaly elhunyt Moshe Jahodára emlékeztek a rokonok és a hazai zsidó közösség kiemelkedő személyiségei, köztük Taly Shaul, az alapítvány igazgatója, Ács Tamás, a BZSH elnöke, volt kollégák és barátok.

Moshe Jahoda 26 évvel ezelőtt az amerikai Joint (ma hazánkban működő szervezete a JDC-MAZS Alapítvány) megbízásából érkezett Magyarországra mint a szervezet rendszerváltás utáni első igazgatója. Ő hozta létre az emléktáblának ott-hont adó Bálint Házat, a fiatalok körében legendás hírű Szarvasi Tábon, és ő építette ki az azóta is

egyedülálló módon működő szociális gondozás rendszerét, ezen belül a holokauszt túlélőket támogató programot. A zsidó közösségi élet felélesztését maga is komoly anyagi hozzájárulással szorgalmazta és segítette.

Moshe Jahoda 1926-ban született Bécsben, 1939-ben, 13 évesen, egy gyermektranszporttal Palesztinába került. Szülei a hűgával együtt Bécsben maradtak, majd 1943 januárjában Auschwitzba vitték őket, ahol mindhármut megölték. Az egyedül maradt fiatalember civil karrierje 1953-ban kezdődött Izraelben, dolgozott a Mezőgazdasági Minisztériumban, majd mint követségi tanácsos Dél-Amerika több országában. A Claims Conference alelnökéként ő vezette azt a jótételi és kárpótlási tárgyalássorozatot, amelynek eredményeit 2001-ben Washingtonban szerződésben rögzítették.

MAZS

Legyetek Izrael őrzői!

Új imakönyv a Mazsihisz kiadásában

Már kapható a Rabbiságon, illetve hamarosan az ismertebb könyvesboltokban a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége által kiadott új imakönyv.

Az új magyar fordítás a Lipcsében élő Balla Zsolt rabbinak köszönhető. A magyar megjelenést Radnóti Zoltán főrabbi, Tausz Gábor grafikus és Büchler András menedzselte.

Ez a szidur fontos mérföldköve a neológ hitközségeknek, hiszen a vérszörnyűség óta nem jelent meg új kiadású imakönyv. Évtizedeken keresztül a mártírhalált halt Pollák Miksa főrabbi által szerkesztett és fordított imakönyv, illetve annak reprint kiadása volt elérhető.

A mostani kötet előnye nem csak a friss magyar fordítás: fonetikus is olvasható benne minden szombati ima, így elmondható, hogy aki a kezébe veszi, már nem téved el a péntek esti vagy szombat reggeli liturgiájában.

A címe Somér, azaz Izrael Őrzője, ami az Örökkévaló egyik neve. Az ismertebb könyvesboltokban, illetve a Rabbiságon (Budapest VII. ker., Síp u. 12. I. emelet) 2500 forintért megvásárolható. Utóbbi helyen 20% kedvezményt biztosítunk. Emellett a rabbisag@mazsihisz.hu e-mailcímen is megrendelhető.

Kiss Endre professzor az idei Scheiber-díjas

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának patinás Tükörtermében került sor a Scheiber Sándor-díj idei átadási ünnepségére.

Az esemény narrátora, Mihályi György köszöntötte a megjelenteket, elsőként Soltész Miklóst, a minisztérium egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkárát, valamint Fülöp Attila helyettes államtitkárát, Scheiber Máriát, a díj névadójának lányát, Heisler Andrást, a Mazsihisz elnökét, a szakmai kuratórium, a minisztérium képviselőit, különböző szakmai szervezetek prominenseit, az idei díjazottat, Kiss Endrét és a társaságában lévőket, valamint korábbi kitüntetetteket és laudátorokat.

Kiss Endre, az MTA doktora, egyetemi tanár a zsidó kultúrateremtés területén végzett kiemelkedő oktatói, tudományos szervezői és publikációs tevékenysége elismeréseként kapta a rangos elismerést.

A Himnusz elhangzása után az államtitkár mondott ünnepi beszédet.

Előjáróban méltatta az idei kitüntetett munkásságát, annak legfontosabb állomásait.

Ezt követően a zsidóság-kereszténység tükrében beszélt 1848-ról, a kiegyezésről, a vallásjogi törvényről, a Monarchia időszakáról, arról, milyen csodálatos építészeti, kulturális művek, alkotások születtek abban az időben. Emlékeztetett a vérszörnyűségekre is, hangsúlyozva, hogy az utóbbi idők minden gonosz törekvé-

sének, távoli ideológiájának megálljt kell parancsolnunk.

Az őszövetési tézisekre utalva kijelentette: a bajok rávilágítanak a tennivalókra, a megoldásokra. A Scheiber Sándor-i üzenetet a díjazott Kiss Endre professzor megvalósította – emelte ki.

Soltész Miklós rövid előadását egy alkalomhoz illő Arany János-idejével zárta.

Ezután Szécsi József, a Scheiber Sándor-díj kuratóriumának tagja, az ORZSE tanára, a Keresztény-Zsidó Társaság főtáncára lépett a mikrofonhoz, hogy méltassa a 2017-es év díjazottját. Ismertette tanulmányait, szakmai pályafutását. Kiss Endre filozófiát oktatott az ELTE-n, a Kodolányi Főiskolán, a Nyugatmagyarországi Egyetemen. Meghívást kapott az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemre, ahol egyetemi tanárként a Művelődéstörténeti Tanszék vezetője, és az intézmény első, tudós igazgatójának nevével viselő Kaufmann Dávid Zsidó Kultúrateremtési Társaság elnöke. Az ORZSE Doktori Iskolájának tagja. A Magyar Zsidó Szemle új folyama és a Magyar Zsidó Szemle Könyvek és Füzetek szerkesztőbizottságának tagja. A Hacofoe internetes judaisztikai folyóirat szerkesztője – tudtuk meg.

Majd mielőtt egy szép és az eseményhez méltó héber idézettel koronázta volna meg mondanóját, Szécsi elmondta: „Kívánjuk, hogy még sok éven át tanítson és alkosson az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen, folytatva azt az utat, amelyet kiváló mesterünk, Scheiber Sándor igazgató úr kijelölt.”

Az államtitkár és helyettese átadták az elismerést, majd következtek a gratulációk és közös fotózások. Az eseményt koccintás és kóser állófogadás zárta.

Kádár Péter
Göteborg

gáljuli

Madártej és innováció „Új serif van a városban”

Magas állami kitüntetést kapott a magyar kormánytól Daniel Hershkowitz, az izraeli Bar Ilan egyetem elnöke, a Netanjahu-kormány volt tudományos és technológiai minisztere. A matematikus-rabbi budapesti látogatása során részt vett egy vállalkozásfejlesztési konferencián a Bálnában, ahol magyar gyökereiről, az izraeli startup cégek titkairól és kedvenc magyar ételeiről kérdeztük. Hershkowitz elárulta azt is, hogy ha magyarországi tudományos tanácsadó volna, akkor milyen gazdaságélénkítési tanácsokat adna a magyar kormánynak.

– A felmenői Magyarországról vándoroltak ki Izraelbe. Pontosan milyen magyar gyökerekkel rendelkezik, s számon tartja-e magyarországi kötődését?

– Az apám egy kis erdélyi faluban, a Dészhez közeli Nagyilondán született, az anyám pedig Budapesten, a Kazinczy utcában, nem messze a Zsinagógától. Mindketten Magyarországon nőttek föl, de gyermekkorukban természetesen még nem ismerték egymást. Mindketten holokauszt-túlélők. Az apámat Auschwitzba, majd Buchenwaldba deportálták, a családját gázkamrában ölték meg. Ő annak köszönhetette a megmenekülését, hogy tizenhét éves volt, így nem küldték a halálba. Az anyámnak sikerült vonattal elhagynia Budapestet, Svájcba menekült a zsidómentő bizottság segítségével, onnan utazott Palesztinába. A szüleim soha nem szándékoztak visszatérni Magyarországra, de huszonkét évvel ezelőtt mégis úgy döntöttek, ellátogatnak a szülőföldjükre, hogy találkozzanak a rokonaikkal, azok gyermekeivel, unokáival. Én is akkor, azaz huszonkét éve jártam Magyarországon először, de azóta ötödször vagyok itt. Volt, hogy a feleségemmel jöttünk látogatni – neki egyébként nincsenek magyar gyökerei –, kétszer pedig izraeli tudományos miniszterként jártam itt.

– A szülei Izraelben egymás közt magyarul beszéltek vagy héberül?

– Mindketten nagyon fiatalon, tizenévesen kerültek Izraelbe a végleges letelepedés szándékával, Izraelben akartak gyökeret eresztetni, talán ez az oka annak, hogy egymás közt általában héberül beszéltek. Én azonban kicsit beszélek magyarul, amit a nagyszüleimnek köszönhetek, mert velük az anyanyelvükön beszéltem.

– A Bar Ilan egyetemnek, amelynek ön az elnöke, milyen magyar felsőoktatási intézményekkel vannak együttműködési megállapodásai?

– Ami hirtelen eszembe jut, hogy együttműködünk például a Corvinus Egyetemmel és a Debreceni Egyetemmel.

– És a CEU-val, a Közép-európai Egyetemmel?

– Ezt nem tudom. Nem vagyok benne biztos.

– Azért kérdeztem rá konkrétan erre az intézményre, mert a CEU most bekerült a hírekbe egy furcsa törvényjavaslat miatt, amely veszélybe sodorhatja a működését.

– Nem hallottam erről, ebben az ügyben nem tudok nyilatkozni.

– Pár éve tudományos és technológiai miniszter volt Izraelben. Mit tekint a legnagyobb sikerének ebben az időszakban?

– 2009-től négy évig voltam a kormány tagja, és akkori tevékenységem egyik legfontosabb elemének azt tartom, hogy sikerült nagyszámban növelnünk a minisztériumhoz tartozó Israel Space Agency, az izraeli űrkutatási program költségvetését. Ez rendkívül jelentős dolog volt.

– Az utóbbi években egyre híresebbek és keresettebbek a piacon az izraeli startup cégek. Mit gondol, mi a titkuk?

– Éppen erről a témáról, vagyis az innováció jelentőségéről beszéltem a mostani konferencián Budapesten.

Az innováció egyik forrása nemzetbiztonsági tényezőkből adódik: hogy ezzel a képpel éljek, az ember a guillotine alatt nem sokáig gondolkodhat, nagyon gyorsan megoldást kell találnia a helyzetére. Az innováció másik titka, hogy nem szabad hagyományosan gondolkodni: ha be vagy zárva egy dobozba, és ki akarsz jönni belőle, akkor keress megoldásokat a dobozon kívül is, ne csak belül. Továbbá képesnek kell lenni arra, hogy kapcsolatokat teremtsünk a mi tudásunk és más emberek tudása között, mert a siker érdekében olyan sok emberrel kell együttműködni, amennyivel csak lehet. Egy másik fontos dolog, hogy elő kell tudni áll-

ni váratlan mutatókkal, olyan megoldásokkal, amelyek meglepőek, újak, s a megszokottól eltérő irányba mutatnak. Tudni kell elindulni más irányba, mint a többiek, mert sokszor éppen a váratlan, meglepetésszerű irányváltás a kulcsa egy-egy sikeres projektnek.

– Ha ön volna a magyar kormány gazdasági tanácsadója, milyen tanácsokat adna a gazdaságélénkítés érdekében?

– Az első: együttműködés, együttműködés, együttműködés. Együttműködés az egyetemek és az intézmények között. Együttműködés a tudományos akadémia és az ipari szereplők között. Együttműködés Magyarország és a többi állam között. A második: próbáljanak bátor megoldásokkal megfelelni a kihívásoknak.

– Köszönöm szépen.

– Kérem. (Innentől a beszélgetés nyelve nem angol, hanem magyar.) Köszönöm szépen, viszontlátásra.

– Milyen jó a kiejtése!

– Beszélék magyarul, de nem olyan jól.

– Megcsinálhattuk volna az interjút magyarul is?

– Nem, az nekem túl nehéz. Nem beszélek jól. De érték mindent.

– Ha már magyarul beszélünk, mi a kedvenc magyar étel?

– Otthon ettünk magyar ételek. Ettünk rakott krumpli. Paprikás krumpli. Töltött káposzta. Káposztás cvekedli. És ettünk körözött. És van egy magyar étel, amit nagyon szeretek, de feleségem nem.

– Mi az?

– Madártej. Azt nagyon szeretem.

Kácsor Zsolt/mazsihisz.hu

Nikki Haley: Izrael ostromzásának vége

Az Egyesült Államok ENSZ-nagykövete szerint lezárult az a korszak, amikor országa a világszervezetben Izrael bírálta.

A dél-karolinai kormányzóból lett ENSZ-nagykövet, Nikki Haley az AIPAC Izrael-barát lobbiszervezet konferenciáján elmondott beszédében leszögezte, hogy „új serif van a városban”, és „Izrael ostromzásának vége”.

Beszédét a publikum többször is tapsviharral szakította félbe, majd a végén felállva ünneplték a politikust. A nagykövet leszögezte: az Egyesült Államok ismét kezd vezető szerepet betölteni a világszervezet-

ben, és erről a Trump-kormányzat „mindenkit értesített”.

Nikki Haley „zavarba ejtőnek” és „ártalmasnak” nevezte az Obama-kormányzat ENSZ-képviselőjének állásfoglalását tavaly decemberben, amikor a Biztonsági Tanácsban az ő tartózkodásával fogadták el azt a határozatot, amely elítélte Izrael ciszjordániai és kelet-jeruzsálemi telepéspolitikáját. „Ez soha többé nem fog megtörténni” – hangsúlyozta Haley. Ígéretet tett arra is, hogy a Palesztin Hatóság „nem kap szabad utat” mindaddig, amíg nem tér vissza az Izraellel folytatandó tárgyalásokhoz. Ennek példaként emlékeztetett arra, hogy ő akadályozta meg Szalám Fajjád volt palesztin kormányfő kinevezését az ENSZ líbiai különmegbízotti posztjára. Az Egyesült Államok ENSZ-nagykövete bírálta és érthetetlennek nevezte az Iránnal 2015-ben megkötött – és 2016 januárjában életbe lépett – többhatalmi atomalkut.

Az AIPAC-konferencián Nikki Haley után mondott beszédet Paul Ryan, a washingtoni képviselőház elnöke, aki szintén az Iránnal kötött megállapodást bírálta, és úgy vélekedett, hogy a perzsa állam hegemóniára tör a térségben. Az Izrael bojkottjára irányuló nemzetközi mozgalmat a republikánus párti hálózat antiszemita minősítette. Ő is óriási tapsot kapott, amikor leszögezte: „új elnökünk van, és Donald Trump Izrael mellett elkötelezettsége szent és sérthetetlen”.

atv.hu / MTI

Közép-európai irodát nyitott az Amerikai Zsidó Bizottság Varsóban

Varsóban megnyitották az egyik legtekintélyesebb zsidó szervezet, az Amerikai Zsidó Bizottság (AJC) közép-európai irodáját. Megalapítói fős feladatuként a transzatlanti partnerség elősegítését, valamint a térség izraeli kapcsolatainak elmélyítését nevezték meg – közölte az MTI.

fejezte ki, hogy a szervezet tevékenysége „Varsóból az egész közép-európai térségre fog kisugározni”.

Rámutatott a zsidók és a lengyelek sok évszázados együttélésére, melynek „a náci Németország agressziója és a hitleristák holokausztja vetett véget. Az embertelen terror, a bűntettek és az emberirtás ellenére a

európai országok és Izrael közötti kapcsolatok pozitív hatásában” – mondta.

Rámutatott arra, hogy az AJC lengyelországi tevékenysége többéves szünet után újul meg. Korábban a szervezetnek egy képviselője dolgozott Varsóban, őt a 2008/2009-es gazdasági világválság alatt a költségcsökkentés miatt hívták vissza. Az újakezdést Lech Kaczyński néhai lengyel államfő szorgalmazta nem sokkal a 2010-es szmolenszki légi katasztrófában bekövetkezett halála előtt – idézte fel Harris.

Az AJC 1906-ban alakult a zsidóság önvédő szervezeteként, s nemzetközi társulási szerződések révén jelenleg 33 zsidó szervezettel működik együtt.

A lengyel zsidó múzeum volt a gála színhelye

Az AJC varsói székhelye a szervezet ötödik európai irodája. Működése Lengyelországon kívül a másik három visegrádi tagországra, ezen belül Magyarországra, valamint a balti államokra is kiterjed.

A varsói Lengyelországi Zsidók Múzeumában megtartott nyitógálán David Harris, az AJC igazgatója, Simone Rodan-Benzauen, a szervezet európai igazgatója, továbbá Michael Schudrich lengyel főrabbi, valamint a Varsóban akkreditált nagyköveteek vettek részt.

A ceremónián felolvasták a lengyel elnök üdvözlő levelét. Andrzej Duda ebben felidézte, hogy az AJC annak idején aktívan támogatta Lengyelország NATO-csatlakozását, és örömet

nemzeteinket összekötő szolidaritás megmaradt” – szögezte le a lengyel elnök. Fontosnak mondta, hogy a második világháború alatt a megszállt Lengyelország területén történt szörnyűségekről szóló ismeretanyagot az AJC is terjeszti.

David Harris a TVN24 lengyel hírtévézióknak elmondta: a varsói iroda megnyitásának fő célja a transzatlanti kapcsolatok, valamint az Európa e térsége és Izrael közötti kapcsolatok megerősítése. „Amerika és Európa kapcsolata kulcsfontosságú a globális biztonság és stabilizáció szempontjából, valamint a közös demokratikus értékek védelméért” – fogalmazott. „Bízunk a NATO rendkívüli szerepében, valamint a közép-

Melyik szentély épül fel előbb?

Öninterjú

– Hallottuk, láttuk a Mazsihisz elnökét, amikor a sajtótájékoztatón azt mondta, dacára a jó hírnek (142 millió!), senki ne reménykedjen abban, hogy holnapról itt már hitélet lesz.

– Ebben természetesen nem reménykedtünk, de a hetekkel ezelőtti 1 évre szóló határidő most másfél évre tolódott.

– Hogyan tovább?

– Végighallgatva az illetékesek tájékoztatóját a tulajdonképpeni munkát megelőző adminisztrációk tömkelegéről – kezdem elveszíteni a hitemet.

– Ez jó. Egy rabbi elveszíti a hitét...

– Természetesen ez egy közhelyeszerű kiszólás volt, nem az istenhíre vonatkozik. „Csak” a zsinagóga elkészültére.

– És mit kért a kormány a támogatásért?

– Semmit. Hiába stréberkedtem az államtitkár úrnak, mondván, az eddig Bét Áháron nevet viselő zsinagóga a jövőben Nemzeti Zsinagóga néven várja híveit... De jót nevetett az ötleten. Azon viszont elgondolkodtam, amikor felvettem, hogy a kertben esetleg lehetne egy kis stadion építeni...

– A címben szereplő szentélyek alatt mit értett, rabbi úr?

– „Kishitúségemet” igazolandó, elmondtam, hogy kíváncsi vagyok, a jeruzsálemi szentély vagy a zuglói épül-e fel előbb.

– Más. Milyen volt a szeder?

– Az iskola éttermében tartottuk, s a Haggada elején nem csak azt olvastam fel, hogy a peszáchot ez idén még rabszolgaként itt, de jövőre majd Izrael földjén ünnepljük, hanem ezt is mondtam: ez idén még vendégként itt, jövőre azonban már a Thököly úton emlékezünk meg az egyiptomi szabadulásról.

Kardos Péter

VALLÁSI ROVAT

Omer – a napok számlálása

„Napjaink számlolását így tudásd velünk, és vigyél minket bölcs szívvel” (Zsoltár 90:12). Ez a tanítás az egyetlen olyan szoltár-ból származik, amiben Mózes van megjelölve szerzőként. Az előző nemzedék egyik legnagyobb tanítója, Ráv Slomo Wolbe elemezte ki az omer számlálása kapcsán a mélyebb jelentését annak, hogy mi a napok számolásának fontossága a mindennapi életünkben (ld. Alé Sur II., 3:9:3).

A számolás ereje

Peszách második napjától kezdjük el számolni a napokat, és az 50. napon ünnepeljük meg a Tóra adását, sávuot ünnepeit. Látszólag reménytelen és örömteli a várakozás, mégis ezekben a napokban gyászszokásokat tartunk (nem rendezünk esküvőt, nem borotválkozunk, nem vágunk haját, nem hallgatunk zenét). A hagyományos magyarázat szerint azért, mert ezekben a napokban haltak meg Rabbi Akiva tanítványai (Jevámot 62b), valamint a történelem során további zsidóüldözések is erre az időszakra estek (pl. a kereszties hadjáratok, a Hmelnyickij-féle pogromok).

Mindezzel együtt mégis furcsának találhatjuk, hogy egy ilyen emelkedett időszaknak miért éppen a gyász a legszembetűnőbb jellemzője. Hasonlóan, ha Mózes fent idézett szoltárát megnézzük, abból sokszor látszólag indokolatlan csüggedést olvashatunk ki. De talán éppen ezen szoltár mélyebb megértése által fedezhetjük fel, milyen különleges energia rejlik abban, ha egy kicsit – ideiglenn-

sen – visszafogunk az ünnepre jellemző örömteli hangulatunkból. „Mert minden napjaink elmúltak haragodban, felemészítettük éveinket, mint a szálló szót” (90:9). Időről időre számadást kell tartania az embernek arról, mihez kezdett az idejével. Mindenkinek vannak nemes tervei és céljai – de vajon mennyit sikerült megvalósítani belőlük? Az az élmény, hogy az omerszámlálás 50. napjait közvetlen közelségből láthatjuk, ahogyan az időnk elmúlik, ösztönzőleg kell hogy hasson ránk.

A nyughatatlan emberi lélek

„Éveink napjai 70 év, és hogyha erőben [telnek], 80 év, és a legjavuk fáradság és szenvedés” (90:10). Hogyan lehet Mózes ennyire pesszimista? Vajon a zsidó nép legnagyobb tanítója azt gondolta, hogy nincs értelme a földi életnek? Találunk egy nagyon hasonló idézetet Salamon királytól: „És a lélek sem telik meg” (Prédikátor 6:7). Vagyis az ember sosem elégedett, a legtöbb ember sosem boldog. Akinek sok pénze van, az még többet akar. Aki a zenét, filmet szereti, mindig újabbra vágyik, megunja a régieket. Aki alkotni szeret, az mindig a következő alkotásától várja, hogy megelégedésére szolgáljon, hogy kifejezze szándékát – a régieket nem találja olyan érdekesnek. Amikor pedig éppen el van foglalva az alkotással, az „fáradtság és szenvedés”: millió részletfeladat megoldása köti le a figyelmét, és csak ritkán az alkotás öröme. Ezért érdemes élni?

Bölcseink számos tanítása arról szól, hogy itt létünk nem közvetlenül az itt töltött idő miatt érdekes, hanem az olám házá, az eljövendő vi-

lág miatt, ahol fáradozásunk gyümölcsét fogyasztathatjuk. Ezeket a tanításokat gyűjti össze és magyarázza el a klasszikus etikai könyv, a Meszilát Jesárim (Az egyenesek ösvénye) legelső fejezete. Ezen a szemüvegen keresztül nézve megérthetjük, hogy a Teremtő nem azért adott nekünk egy „elégedetlen” lelket, hogy azzal sanyargasson, hanem azért, hogy produktivitásra sarkalljon. Eppen azért, mert mindig újabbat és újabbat akarunk elérni, azért lesz a kezünkben az eljövendő világon jó cselekedetek sokasága. Feltéve persze, hogy megértjük: ez az igazi ambíció, amire érdemes törekednünk, és nem az evilági megelégedés keresése anyagi javak által, amiről a fentiekből láthatjuk, hogy eleve kudarcra ítélt kísérlet.

A kiteljesedéshez szükséges erő

Ha azonban mindig az újra való törekvés hangjára hallgatunk, és mindig újat akarunk, akkor lehet, hogy száz és száz új dologba kezdünk bele, de semmit sem fejezünk be. Ezért is fontos Mózes tanítása, hogy megtanuljuk „számolni napjainkat”. Így ha van egy képünk arról, mennyit fejeztünk be és mennyi lehet hátra, akkor elkerülhetjük ezt a hibát. Az ünnepélyes öröm csökkentése révén tudomást vehetünk saját mulandóságunkról.

Ösztönösen vonzódunk az újdonság felé, és megvettünk mindent, ami régi. Még akkor is, ha a régi az, amit mi magunk hoztunk létre, akár három nappal ezelőtt. Hogyan lehet kiegyensúlyozni ezt a tendenciát, hogy megszerethessük saját eredményeinket? Hogy megtanuljuk tisztelni önmagunkat?

Először is olyasmit kell csinálni, amiben biztosan hiszünk. Ami értékes számunkra. A mai világban ugyan sokan hangsúlyozzák a stabil értékrend fontosságát, de a sokféle kultúra és információ kavalkádjában mégis gyakran nehéz támpontot találni. Ezért boldogok lehetünk és hálások a Teremtőnek, hogy egy több ezer éve szakadatlan tradíció részesei vagyunk, ami azzal kezdődött, hogy az Örökkévaló személyesen közölte velünk, mi az, ami igazán értékes. Attól kezdve a hagyomány láncolatát a legnagyobb formátumú emberek őrizték a mi számunkra.

Ha képessé váltunk arra, hogy azonosuljunk ezzel a láncolattal, melynek egyben veleszületett „családtagjai” is vagyunk, akkor attól kezdve másként kell hogy tekintsünk saját alkotásainkra is. Mindennapi imánk számos pontján elhangzik: „add meg részünket a Tórában”. Amiből egyenesen következik, hogy minden egyes imádkozónak van egy saját része a Tórában, ami az ő egyéniségével teljes mértékben rezonál, ami már az ő része, csak meg kell szereznie. Dávid király is erre utal az első szoltárban: „az Örökkévaló Tórájára vágyik, és a Tórájában elmélkedik nappal és éjjel” (1:2). Amiből ismét az következik, hogy az első fázisban az Örökkévaló Tórájának számít a tanulása, a másodikban azonban már a sajátjának. Ez olyasmi, amit csak ő tud, amivel személyes érzelmi kapcsolatot alakított ki.

„Legyen Örökkévaló Istenünk kelemessége rajtunk, és kezünk munkáját tedd maradandóvá számunkra” (90:17). Ezzel a kívánsággal zárul Mózes szoltára. Szükséges, hogy megtanuljuk megszeretni, amit csináltunk, amit a Tórából korábban tanultunk. Ezáltal elérhetjük, hogy amit már egyszer a fejünkkel megértettünk, a szívünkben egész életünkben elkísérjen minket.

Szántó-Várnagy Binjomin
binjomin.hu

A 15. Élet Menete elé

A nullás kilométerkőnél található Clark Ádám téri kávézó szolgált helyszínül az Élet Menete sajtótájékoztatójának. Az írott és elektronikus média képviselőit az Alapítvány munkatársaként elsőként Kálmán Zsuzsa köszöntötte, bemutatva mindazokat, akik az újságírók kérdéseire autentikus választ fognak adni: Kardos Péter főrabbit, az Új Élet főszerkesztőjét, a vészkorszak túlélőjét, Hajdú Péter maratoni és hosszútávutót, Kasai Jnofinn előadóművészt és Gordon Gábor kuratóriumi elnököt.

Az elnök bevezetőjében az Élet Menete dátumát taglalta, ami keresztény és zsidó ünnepre egyaránt esik. Hozzátette, nem volt más lehetőség, így hagyományosan a szokott napon, április 16-án indul a menet. A kuratórium elnöke beszélt Hajdú Péter indítatásáról, a helyszín berendezéséről, a közreműködő művészekről, arról a megkapó, különleges aktusról, miszerint a Szól a kakas már hangjaira mintegy három km hosszan hatvan futó kíséretével indul útjára az atléta. A 420 km-es távot (Budapest–Auschwitz–Birkenau) nyolc nap alatt teljesíti majd, és útközben lehet csatlakozni hozzá.

Hajdú Péter elmondta: az emlékezés mindannyiunk kötelessége és felelőssége.

Kasai Jnofinn zongorista, előadóművész boldogan tesz eleget a felkérésnek, saját dalait is hallhatják a menet résztvevői.

Kardos Péter a Mit érez most? kérdésre többek között a következőket mondta: Önök között a legidősebbként számos dologról egészen más értelem nyernek emlékeim, mint a fiatalabbakban. Három nemzedék nőtt fel az évtizedek során, és a közös emlékezést az Élet Menete tartja életben, ők érik el azt a korosztályt, amelynek fontos ismerni azt a szörnyű korszakot.

Ezt követően, kamerák, fotósok kerestüztében, a sajtótájékoztató prominensei válaszoltak a szakmai kérdésekre.

Az esemény előtti fél órában interjút készítettem Hajdú Péter futóval, aki a következőkről tájékoztatót:

Egy százötven fős futóklubot vezet jelenleg, és hat éve veszi komolyan ezt a sportot, amelyhez alkati és szemmel nem látható erények vezették.

Maga az ötlet két éve fogalmazódott meg benne, de nem érezte magát megfelelő fizikai állapotban, ezért kitűzött egy próbafutást, a Balatoni Szupermaraton, melyet teljesíteni tudott. Majd egy évig titkolta a családja és barátai, sporttársai előtt, hogy mire készül valójában. Mint mondta, a képesség birtokában volt, s az edzéstervek megvalósítása is erre utalt. Nyolc egymást követő napon növelte a kilométerek számát, februárban tartott 42 km-nél. Ezen a módon sikerült képességét és regenerálódását fejlesztenie – mondta el Hajdú Péter.

-g-

RADNÓTI RABBI ROVATA

Hamis történelmi mítoszok cáfolata

Állítás: Vértád csak a zsidókhöz kapcsolódik.

Cáfolat: Vértádat nem csak zsidók ellen fogalmaztak és fogalmaznak meg, nem is öllenük először; a vádak a konkrét bevádolt közösség vallási szokásaitól függetlenül alakultak ki és keltek életre.

Bővebben: A kultúrtörténet feljegyezte, hogy a vértád nem csak a zsidók ellen fogalmazódott meg, még csak nem is öllenük először. Az ókori Rómában a keresztényeket is vádolták azzal, hogy szertartásaik során kisgyermeket ölnek és sütnék bele kenyérükbe. Kultúrtörténészek feltételezik, hogy a véres keresztényüldözések miatt érzett közös büntudat ellenszerűen is szolgált ez a hiedelem. A nagy középkori zsidóellenes vértádhullám is csak a kereszties háborúk zsidógyilkosságai után jelent meg, vagyis szintén lehetett ilyen társadalomlélektani mozgatója is. (Kende Tamás: Vértád. Osiris, 178. old.) Hasonló büntudatcsökkentő szerepe lehetett a Magyarországon és Lengyelországban a második világháború után felbukkant vértádas eseteknek. A vértádnak azonban más okai is voltak. Többnyire zárt, nem teljesen ismert szertartásokkal, szokásokkal rendelkező csoportokat vádoltak meg ezzel. Ezekről az „idegen” emberekről félték a többiek, és ez az irracionális (ésszel meg nem magyarázható) szorongás alakult gyűlöletté, majd e gyűlöletet „racionálizálták”, magyarázták meg maguknak a borzalmas bűnökkel. A vértád erre azért is alkalmas, mert az egész közösséget vádolja, hiszen az ilyenkor szokásos feltételezések szerint mindenki evett az áldozatból, így az egész gyűlölő közösség bűnös. Kínában hittérítő

keresztény jezsuita szerzeteseket (1891), Oroszországban rendszeresen keresztény szektákat vádoltak gyermekek rituális megölésével, megevésével. Ismert nevezetesebb orosz esetek 1774-ben és 1911-ben voltak, de a szektákkal szembeni ilyen hiedelem folyamatosan élt, egészen a közelmúltig. 1981-ben például a szovjet titkosszolgálat, a KGB sikeresen terjeszthette egy külföldre települt családról, hogy gyermekeivő szekta tagjai, és ezzel elidegenítette őket otthon maradt ismerőseiktől. Oroszországban a finnugor nyelvet beszélő votjakokat (udmurtok) is vádolták rituális gyilkossággal (igaz, itt nem gyerekről és nem vérvádról volt szó), és gyakorta felmerült a vértád cigányokkal szemben is. Az eseteket általában jellemzi, hogy a haláleset miatt izgalmi állapotban lévő közösségbe egy kívülről jött értelmiségi hozza a vértádat, amely az adott tömeglélektani helyzetben nemcsak hihetőnek tűnik, de számosan emlékezni kezdenek hasonló, valójában soha nem történt korábbi környékbeli „esetekre” is. De néha haláleset sem kell hozzá: 1782-ben Magyarországon például 42 cigányt végeztek ki egy olyan vértádpertben, melyben nem is léteztek ismert áldozatok.

A vértádatok a józan hatóságok által nem fogadták el, olyan eset is előfordult mind Magyarországon (1895), mind Oroszországban (1910–13), hogy a felmentés után a megvádolt zsidók sajtórágalmazási pert nyertek. Ezzel szemben a nemzetiszocializmus és más, eleve antiszemitizmusra építő mozgalmak hirdetői és hívei később is hitelt adtak és ma is hitelt adnak – mert hitelt akarnak adni – e rágalmaknak.

(Társszerző: Lőrinc László)

A magyar holokausztkutatás legújabb eredményei

Az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárában bemutatták A nagypolitikától a hétköznapiig – a magyar holokauszt 70 év távlatából című tanulmánykötetet, amely a Szegedi Tudományegyetemen az intézmény Politológiai Tanszéke és a Szegedi Zsidó Hitközség által 2014-ben rendezett nemzetközi tudományos konferencia előadásainak anyagát tartalmazza.

Mint ismert, 1944. május 14-én kezdődött a holokauszt történetének leggyorsabb deportálási akciója: a német megszállás után kinevezett Sztójay-kormány hivatalnokai, csendőrei, rendőrei és mások segítségével az Eichmann-kommandó csaknem 440 ezer zsidót vagy zsidónak minősített magyar állampolgárt deportált 147 vonattal Magyarországról hat hét alatt, többségüket Auschwitz-Birkenauban. A 70 évvel ezelőtt történetekre, ezek előzményeire és következményeire emlékeztet a tízévente tartott konferencia, amelynek kötetei az előadók tanulmányait tartalmazzák, továbbá olyan kollégák írásait, akiknek a témája beleillik a tanácskozási tematikájába.

A nemzetközi hírű kutatótól, Randolph L. Braham professzortól származik az ötlet, hogy a magyar holokausztról minden tizedik évfordulóján nemzetközi konferencián emlékezzenek meg. Az első tanácskozást 1984-ben rendezték New Yorkban, 1994-ben és 2004-ben Budapest volt a helyszín, 2014-ben pedig Szeged, ahol olyan témaköröket vitattak meg, mint a holokauszt fogalmának az kezdetének meghatározása, a zsidóellenes törvények előírásai és végrehajtásuk, a katolikus püspökök működése a zsidótörvényekkel kapcsolatban, vagy a múlttal való szembenézés, a múltfeldolgozás Magyarországon és Németországban.

A budapesti, Eötvös utcai levéltárban tartott kötetbemutató Váradi Júlia kulturális újságíró beszélgetett Molnár Judit történésszel, a kötet szerkesztőjével, Schweitzer Gábor jogásszal, valamint Vörös István Károly történésszel, középiskolai tanárral. Schweitzer Gábor a konferencián egyébként azt taglalta, hogy a korszak vezető szakjogászai miképpen vélekedtek a zsidótörvényekről, azaz milyen reflexiókat váltottak ki a jogszabályok az alkotmányjogtudományból, míg Molnár Judit a 2014-es konferencián egy csendő főtiszt 1944-es tevékenységét elemezte.

Váradi Júlia kérdésére, miszerint meg lehet-e határozni a magyar holokauszt kezdő időpontját, Molnár Judit kifejtette: a történészek körében ez vitatott kérdés, de abban konszenzus mutatkozik, hogy a holokauszt egyik legfontosabb előzménye az 1920-as numerus clausus bevezetése volt, ugyanakkor kezdő dátumként az első zsidótörvény időpontját szokás említeni. Mint mondta, mintegy harminc éve foglalkozik a témával, ennek ellenére ő maga is találkozik olyan kutatási eredményekkel, adatokkal, amelyek meglepetést okoznak.

Váradi Júlia érintette azt a kérdéskört is, hogy mitől törvényes egy törvény, azaz lehetséges-e törvénytelennek tekinteni egy olyan jogszabályt, amely nyilvánvalóan jogellenes tartalmú. Schweitzer Gábor erre azt válaszolta: el kell különíteni egymástól egy törvény alaki és tartalmi tulajdonságait, hiszen egy alakilag kifogástalan jogszabály is tartalmazhat alkotmányellenes, jogfosztó és jogtörő rendelkezéseket. Hozzátette: ebben az értelemben a magyarországi zsidótörvények alkotmányellenesek voltak, s erre a kor több vezető, sőt deklaráltan keresztény alkotmányjogásza is fölhívta a figyelmet.

Kácsor Zsolt/mazsihisz.hu

Körzeti kitekintő

Vác

A polgármester városi díszemléklapot adományozott a 80. születésnapját ünneplő *Turai Jánosnak*, a hitközség elnökének. Ez alkalmából *Fördös Attila* fogadást adott a polgármesteri hivatal testvérvárosok dísztermében a kitüntetett és felesége tiszteletére.

A megemlékezés fehér asztalos nyitányaként *Smál Szilaj Gábor*, a Váci Dunakanyar Színház művésze egy küzdelmes életútról szóló monológot mondott el.

A polgármester beszédében kiemelte, hogy örökre beíródott Vác és a régió történetébe *Turai János* neve, aki felélesztette, ismertté tette a sokszínű zsidó kultúrát, és megalapította a Duna-Ípoly-Galga Regionális Holokauszt Oktató-Kutató Központot. Ez az intézmény hét járás igazgatási területén működik, több mint tíz középiskola tanáraival és diákjaival kutatják és tanulják saját településeik holokauszt kori történetét. A kis műhely több tucat kiadványt jelentetett meg, amelyekből egy könyvterjesztő cég közvetítésével két izraeli és több tengerentúli egyetem és könyvtár rendelt.

Turai János mint zsinagógaépítő is a város hírnevét gazdagította, ezért a múlt évben Pro Urbe-díjjal tüntettük ki, hangsúlyozottan a városért és a helyi zsidóságért végzett több évtizedes, áldozatos munkája elismerésül – tette hozzá *Fördös Attila*.

A fogadáson megvendégelték *Turai Jánost* és feleségét, *Turai Valériát*, aki szintén születésnapját ünnepelte.

Az eseményen részt vett *Deákné dr. Szarka Anita* jegyző, valamint *Mokánszky Zoltán* és *Pető Tibor* alpolgármesterek.

Zárásként a polgármester átadta *Turai Jánosnak* Vác város ajándékát, feleségének pedig egy hatalmas virágcsokrot, amit *Turai János* meleg szavakkal köszönt meg.

Schnábel János

Szeged

Városunkkal ismerkedett *David Kostelancik* ügyvivő, aki az új nagykövét kinevezéséig vezeti az amerikai nagykövetséget. A diplomatának ez volt az első itteni látogatása, de – hangsúlyozta – nem az utolsó, hamarosan visszatér. Az egyetemen *Nagy Katalin* nemzetközi ügyekért felelős rektorhelyettes fogadta, utána *Botka László* polgármesternél járt annak hi-

Lednitzky András tájékoztatja az ügyvivőt a zsinagóga és a helyi zsidóság történetéről

vatalában, majd *Lednitzky András*sal, a hitközség elnökével megnézte az Új Zsinagógát, a rekonstrukció alakulását. Sétált egy kicsit, ismerkedett a Dél-Alföld kiemelt tudásközpontjával, a palotás Szegeddel, ezután egyetemistákkal ebédelt, majd turizmussal foglalkozó üzletembe-

rekkel találkozott a Tiszavirágban. Zsinagógái látogatásán érdeklődött a közösség élete, múltja és jelene alakulásáról, az antiszemitizmus jelenlétéről, a hagyomány ápolásáról és őrzéséről, majd jelezte, hogy örömmel visszalátogat az őszi Zsidó Kulturális Fesztiválra és az Izraeli Vacsoraestre.

Csákányi Eszter és Rubin Eszter

Legutóbb a Barheszről, az emblemikus zsidó kalácsról született regény, most pedig az ugyancsak zsidó péksüteményt megörökítő novellakötetet mutatta be a szerző *Bagel* címmel a hitközség dísztermében. *Csákányi Eszter* Kossuth-díjas színésznő részleteket olvasott fel *Rubin Eszter* második könyvéből, és beszélgetett a szerzővel. A regény egy boltban játszódik, a tulajdonos sütőfőz, a törzsvendégei történetéből pedig szatirikus formában ad ízelítőt, gasztronómiáról, a zsidóságról, az iszlámról, a szexről, mindennapi életükről szól. Az író nő szavaiból kiderül, hogy vegetáriánus, kóser főzőtanfolyamokat vezet, tart bemutatót, előre kipróbál külföldi szakácskönyvek remekeiből ínycsalatokat, a színművészről pedig hogy mindent nagyon szeret enni, de ha az ember elolvassa az élményekkel teli alkotást, nem is csodálkozik ezen. A klubjellegű rendezvényen a jelenlévők sok érdeklődést tanulhattak a nemzetközi zsidó gasztronómiából, s fel is használhatják az új ismereteket az ételek otthoni elkészítésekor. A kötet mindehhez remek alapokat ad.

Debrecen

Már tapasztaltuk, hogy megindult Tel-Aviv és Debrecen között a köz-

vezőek voltak – fogják leírni lapjaikban. Reméljük, hogy érezzük hatását már a nyári szezon alatt.

Illusztris látogatója volt hitközségnek *prof. Daniel Hershkowitz*, az izraeli Bar Ilan Egyetem elnöke személyében. Tudományos és tech-

nológiai miniszter volt, napjainkban is számos szakmai és állami pozíciót tölt be.

Délután a Pásti utcai ortodox zsinagógánál várta a vendéget *Aser Ehrenfeld* főrabbi, *Kreislerné dr. Grósz Zsuzsanna* alelnök, *Stern Ervinné* és *Keresztes Attila* előljárók, valamint *Kreislér Gábor*, a közösség Mazsihisz-küldötte. *Horovitz Tamás* hitközségi elnök nem tudta fogadni őt, mert az első közvetlen járatral Izraelbe repült, ami egy korábban egyeztetett program volt. A professzor feleségével, Simonával és az iz-

A beszéd határozata

A Debreceni Zsidó Hitközség jelenlegi vezetésének belső ellenzékét egy helyi döntés kipurancsolta a gyülekezetből, ők pedig vallási bírósághoz fordultak, amelynek határozata szerint három hívünk kizárása gyengítette a közösséget, nem alkalmazott egyenlő mércét és indokolhatatlanul megszegényítő eljárásá vált. Nem helyes, ha kiteszítünk híveket magunk közül – figyelmeztet az ítélet.

(Részletek a mazsihisz.hu-n)

raeli egyetem nemzetközi kapcsolatok osztályának vezetőjével, *Daniel Schvalla* érkezett hozzánk.

Rövid bemutatkozás után érdeklődöttünk a napi programjáról. Szerényen, de annál büszkébben mutatta a Magyar Érdemrend tisztí keresztjét, melyet délelőtt a Parlamentben *Semjén Zolt* miniszterelnök-helyettestől vett át. Itt találkozott a magyarországi zsidó vezetőkkel. Beszélgetésünk egy nagy mázál tovvval kezdődött. Közvetlensége az első percben megnyilvánult, az egész estére ez volt a jellemző.

Aser Ehrenfeld főrabbi adott tájékoztatást hitközségünkről az ortodox zsinagógában, melyet bámulattal néztek vendégeink. A muzeális jellegű vádára is rácsodálkoztak, mert ilyet még nem láttak.

Hét óraker eljött az esti imádkozás ideje, a professzor, aki rabbi végzettséggel is rendelkezik, elfoglalta az őt megillető helyet, a debreceni főrabival egy sorban. Este beköszöntött niszán hónap, népes közönség imádkozott együtt.

Ismerkedés a zsinagógával

Ezután átsétáltunk a hitközség székházába, ahol *Csernoch László*, a Debreceni Egyetem tudományos rektorhelyettese is csatlakozott a látogatókhoz. A rektorhelyettes gyakori résztvevője rendezvényeinknek. Délután rabbi *prof. Hershkowitz* a Debreceni Egyetem vezetőivel tárgyalt, régi jó kapcsolatban állnak.

A hitközségi konyha finomságai mellett nem maradt el a kóser szilvapálinka kóstolása sem. Vacsora közben beleláthattunk az alapjában matematikus végzettségű tudós életébe. A szülők Kolozsvár környékéről származnak, de magyarok voltak. Ő már Izraelben született, de gyökereiről nem felejtkezik el. Gyakran látogat el Romániába és Magyarországra. A magyar nyelvet is jól beszéli, erről is meggyőződöttünk.

A beszélgetés végén elővett egy régi fényképet, amelyen négy generáció volt látható, a legkisebb ő volt. A dédnagyszülő és a nagyszülő a Kazinczy utcai zsinagóga kántorai

Régen a zsinagógában és délben az ebédnél is együtt voltunk vendégekkel.

Nekünk niszán hónap örömteli eseménnyel kezdődött barátaink társaságában. Legyen ilyen a folytatás is mindenki számára!

Nagyfuvaros

Púrimkor előírás felolvasni a Megilát, azaz *Eszter* könyvét. Mindez természetesen zsinagógánkban is megtörtént. Az első olvasásra szombat este, a sáros szünet után került sor, nagyszámú hittestvérünk előtt. Az idei vigasságokat az ORZSE közösségével együtt tartottuk.

Az érkezőket bőségesen terített asztalok várták. Örömeinkre sok gyermeket is elhoztak szülei, nagyszülei, majd' mindegyik jelmezben jött, a púrimi hagyományoknak megfelelően. *Streit Sándor* elnök üdvözölte a jelenlévőket, az ORZSE tanárait, hallgatóit, kilélek tagjait és vendégeinket, valamint a születésnapját ünneplő rabbit. *Darvas István* rabbi is köszöntötte *Smuel Glitsenstein* rabbit. A továbbiakban a születésnapját ünneplő rabbi, *Zucker Immanuel* kántor és a szintetizátoron kísérő *Meni*, a rabbi fia énekelt és táncolt, bevonva az erre igen fogékony közönséget is. A rendezvény a késő esti órákban ért véget.

Az ünnepséget a Nagyfuvaros körzet, az ORZSE, *Smuel Glitsenstein* rabbi és felesége, *Chájim Saul Glitsenstein* rabbi és felesége, a Mazsók, valamint a Talmud-Tóra Alapítvány szervezte és finanszírozta. Köszönet mindazoknak, akik munkájukkal és anyagi hozzájárulásukkal lehetővé tették a lebonyolítást!

Másodszor vasárnap reggel hallgatta végig a Megilát közösségünk számos tagja, igen nagy hangzavarral *Hámán* nevének olvasásakor.

Ezúton is köszöntjük *Smuel Glitsenstein* rabbit, jó egészséget és sok boldogságot kívánunk neki és családjának az emberi életkor legvégső határáig! Bis hundert und zwanzig! Mázál tov!

fuvarpress

Nagyfuvaros utca

IZRAELI SZÍNES

Gyógyászati innovációk

Egy eszköz, ami jelzi, ha tele van a pelenka. EKG-póló. Otthoni ultrahang, ami a kisbabák szívverését monitorozza. Ez csak három izraeli innováció, amelyet az idei MEDinISRAEL kiállításon mutattak be.

A MEDinISRAEL konferencia és kiállítás a világ egyik legjelentősebb gyógyászati eszköz és egészségügyi informatikai rendezvénye. Immár negyedik alkalommal rendezték meg Tel-Avivban, és több mint 500, gyógyászati eszközt gyártó cég vett részt rajta.

A DigiSense eszközt tépőzárral kell hozzácsatolni a pelenkához. A rendszer elemzi az adatokat, és azonnal jelzi a szülőknek, ha a baba dehidratált, vagy valamilyen táplálkozási zavara van.

A Compass terhességi monitor egy otthoni ultrahangeszköz, amely a magzat szívverését mutatja.

A Health Watch póló a szívverést és a légzést érzékeli, az adatokat pedig egy okostelefonos alkalmazás segítségével ismerteti.

Bojkottálók ne jöjjenek

(MTI) Az izraeli parlament új törvénye nem engedélyezi a belépést az ország területére az Izrael vagy a ciszjordániai telepek ellen bojkottra felszólító külföldiek számára – jelentette a helyi média.

A kneszet a második és a harmadik olvasat után 46:28 arányban véglegesen elfogadott egy erősen megosztó törvényjavaslatot, amelynek célja a főként Európában elterjedt BDS (Boycott, Divestment and Sanctions, azaz Bojkott, megfosztás és szankciók) mozgalom aktivistáinak távol tartása Izraelről.

A BDS-mozgalmat 2005-ben hirdették meg palesztin kezdeményezésre külföldi emberi jogi aktivisták és civil szervezetek, hogy a Ciszjordániában, illetve Izraelben gyártott termékek elleni bojkottal és megkülönböztetéssel a telepések építkezései és ciszjordániai jelenlétük ellen tiltakozzanak.

Az új törvény megtagadja az izraeli belépővizumot és a tartózkodási engedélyt azoktól a külföldi állampolgároktól, akik nyilvánosan gazdasági, kulturális vagy akadémiai bojkottra szólítanak fel Izraellel vagy a Ciszjordániában létrehozott izraeli telepésekkel szemben, vagy olyan szervezetnek aktivistái, amely ezt teszi. A belügyminiszternek jogában áll majd kivételt tenni, ha egy adott esetben indokoltnak látja.

Nemcsak azok esnek az új törvény tilalma alá, akik Izrael kirekesztésére szólítanak fel, hanem azok is, akik izraeli intézmények, vagy ilyen in-

tézmények ellenőrzése alatti területek, vagyis a telepék elleni kiközösítést szorgalmazzanak.

Az igazságügyi minisztérium még a parlamenti voksolás előtt felszólította a törvényt megszővegező belügyi parlamenti bizottságot, hogy tegyen kivételt az ideiglenes tartózkodási engedéllyel, valamint család-egyesítési programokkal Izraelben élő palesztinok esetében, mert mentesítésük megkönnyítené a jogszabály megvédését, ha az alkotmánybírósként működő legfelsőbb bírósághoz fordulnának vele szemben. Azonban a bizottság nem vette figyelembe ezt a kérést.

A törvényjavaslat vitájában az ellenzéki Meretz párt képviselője, Tamar Zandberg élesen támadta az új szabályozást. Egyrészt a szólás-

szabadságra hivatkozott, másrészt kifogásolta, hogy nem tesznek különbséget Izrael és a telepék között. Szerinte a valódi cél az emberi jogi aktivistáknak és a békeszervezetek munkatársainak távol tartása Izraelről – értesült a Jediót Ahronót című újság honlapja, a ynet.

Az új törvény egyik kezdeményezője, a telepéseket támogató jobboldali Bajt Hajehudi (Zsidó Otthon) párt képviselője, Becalel Szmutnik azzal indokolta az Izrael bojkottáló külföldiek kitiltását, hogy „az egészséges ember legtermészetesebb dolga, hogy szereti azokat, akik szeretik, és gyűlöli azokat, akik gyűlölik, és nem tartja oda nekik a másik arcát”.

Paradicsomízű paradicsom

Bizonyára sokan jártunk már úgy, hogy a szupermarketben megtetszett a paradicsom, vettünk is belőle, majd

otthon csalódottan szembesültünk azzal, hogy a szép és kívánatos paradicsomnak semmilyen íze sincs.

Erre a problémára kerestek megoldást izraeli tudósok. Kutatók csatlakoztak egy nemzetközi csapathoz, amely azt térképezte fel, hogyan változott meg különböző paradicsomfajták kémiai összetétele és genetikája az elmúlt 50 évben.

A népszerű kóktélpáradicsom kifejlesztése után Izrael ismét ajándékkal kedveskedik a paradicsomrajongóknak.

Egy évtizednyi kutatómunka után a globális kutatócsapat beazonosított egy olyan alkotóelemet, amelyik hozzájárul a paradicsom zamatahoz. Ez az alkotóelem egy gén, amelynek az a feladata, hogy erősítse az ízfösszetevőket.

A kutatócsoport a Sciencemag.org magazinban mutatta be eredményeit, és azt a módszert, amelynek használatával a paradicsomok visszakapathatják régi ízüket anélkül, hogy feláldoznának azokat a tulajdonságokat, amelyek attraktívává vagy hosszú távon szállíthatóvá teszik.

A jeruzsálemi Héber Egyetem Mezőgazdasági Kara 398 paradicsomfajta tanulmányozásával járult hozzá a sikerhez.

Izraelben több ezer állatot ütnek el évente. A gyanútlan vezetők sajnos nem sokat tehetnek azért, hogy megelőzzék ezeket a baleseteket. Az izraeli fejlesztésű navigációs applikáció, a Waze azonban kifejlesztett egy olyan funkciót, amely megvédi az állatokat. A felhasználók a Waze „Roadkill” funkciójának használatával kaphatnak információt az elhullott állatokról, amelyek adathalmazba gyűjtve előre jelezni tudják a vadveszélyt.

Kicsit bonyolult dolog ez

Barátom meséli, hogy egy hétfői családi kirándulás során elvetődött az egyik vidéki zsidó temetőbe, ahol nem járt még soha azelőtt, felcsöngette hát a gondnokot, aki a temető bejáratánál lakik, s nagyon készséges volt, az volt az első kérdése, hogy hozzátartozókat keres-e vajon, mert ha igen, akkor mondja csak, hogy kiket, ő ismeri a temetőt, mint a tenyerét. A barátom szabdokozott, hogy neki senkije nem nyugszik itt, majd a gondnok kérdő tekintete

tét látva gyorsan kijavította magát, s hozzátette, hogy végül is ő zsidó, némi köze tehát van a temetőhöz, pontosabban szólva a halottakhoz, illetve hát... S itt kissé belebonyolódott, mire a gondnok kedvesen kisegítette, ne folytassa, tudom én, hogy ez nem olyan egyszerű dolog, sőt bonyolult dolog ez a zsidóság, mert hát végül is mi mindannyian távoli unokatestvérek vagyunk, nem igaz? Barátom egyetértően hümmögött, hiszen neki magának is

problémás volt a zsidósága, mármint nem a zsidóság a probléma maga, hanem annak a megélése, bonyolult dolog ez, hogy mitől zsidó a zsidó, s ha zsidó, akkor pedig mitől jó zsidó a jó zsidó, s egyáltalán, olyan rögeszmésen keszkeszkesz dolog az identitás, hogy egy élet sem elég arra, hogy kibogozzuk. Itt van például a zsidó rokonság kérdése: barátom erre is csak hümmögött, mert ő maga szőke és kék szemű, a gondnok pedig cigányosan sötét bőrű, fekete ember volt, göndör hajjal és olasz tekintettel – de ha nagyon akarja, hát jól van, legyen, legyenek ők ketten távoli unokatestvérek.

Mindketten kipát tettek a fejükre, és sétálni kezdtek a temetődombon, a barátom ugyanis nem mert a gondnoknak szólni, hogy ő inkább egyedül kószálna, nem akarta megbántani, hiszen az ötven körüli, olasz filmszínésznek látszó gondnok kivételesen kedves volt, sorolni kezdte, hogy a városka híres szülőitől közül kik nyugodnak a temetőben, sorjázott a nevek, színészek, sportolók, építésszek, újságírók, a barátom elégedetten hümmögött, na lám csak, ilyen egy zsidóságra igazán büszke gondnok. Séta közben megálltak egy hatalmas, több mint két méter magas, keleti irányba állított márványtömb előtt, ami nem tűnt síremléknek. Kissé viseltes volt, és olyan lyukak szaggatták, amelyek sebekre hasonlítottak, még hozzá lőtt sebekre. Mi ez, kérdezte a barátom, mire a gondnok azt válaszolta, hogy sajnós céltábla.

– Tessék?! – kérdezte meghökkenve a barátom, mert az efféle durva viccet ebből a kedves emberből nem nézte ki. – Céltábla? Már hogy mondhat ilyet?!

A gondnok azonban bólogatott, és azt válaszolta, hogy igen, igen, ez eléggé tragikus, de ez a helyzet, mert amikor a második világháborúban a várost a hadsereg ostromolni kezdte, akkor az ágyúk becélzására egy magaslati pontot kerestek, és hát éppen ezt a dombot találták meg, a város fölé magasodó zsidó temető dombját, s azon éppen azt a márványkövet, amelyet a temető alapításakor elhelyeztek kelet felé. S mivel kelet felől jött a hadsereg, hát erre lőttek. Pont a temetőbe. Melyik volt ez a hadsereg, kérdezte a barátom szórakozottan, mire a gondnok gyerekesen elpirult, s azt válaszolta, hogy ez is olyan bonyolult dolog, ez a felszabadítás, mert hogy sokat köszönhet a zsidóság a szovjet hadseregnek, de azért be kell vallani, hogy ezt a márványtömböt a szovjet hadsereg lőtte szét. S itt kissé belebonyolódott, mire a barátom kedvesen kisegítette, ne folytassa, tudom én, hogy ez nem olyan egyszerű dolog, ez a felszabadítás, mert hát az én születéseim végül is a szovjetek mentették meg, mire a gondnoknak felcsillant a szeme, s bement a barátom által játékonan fölkinált bejáraton, s hozzátette: elvégre mi mindannyian távoli unokatestvérek vagyunk, nem igaz?

Kácsor Zsolt

A persely titkai

Volt nekünk egy oldalági rokonunk, aki szenvedélyes műgyűjtő volt. A nyolcvanas években kénytelen volt eladni az Opel Mantáját, mert sürgősen kellett neki 150 ezer forint.

Z. Aladár egykori táska- és bőrárugyártó és műgyűjtő özvegyének örökösei ennyiért árultak két darab, úgy másfél méter magasságú, Napóleont és a császárnéét ábrázoló porcelánvázát; hatdarabos, gobelinhuzatú, rokokó ülőgarnitúrát; 12 ágú meissenai porceláncsillárt; bordó színű teknőpáncéllal, aranyozott réz- és bronzveretekkel berakott, díszített negyedűs asztali órát, a hozzá való asztalkával.

Ezek csak a nagyobb darabok voltak, bőrdíszű ezüsttárgyat is felcipelt a második emeletre a taxis, mert az Opel Mantát már egy Rákóczi úti butikos vezette.

A rokon egyébként elégedetlen volt az ügylettel, sajnálkozott, dohogott, hogy az egyik örökös „váltotta magához” a többiek között Mednyánszky, Csók István, Thorma János, Waldmüller, Petenkoffen, Glatz, Iványi-Grünwald, Lakos Alfréd, Rippl-Rónai szignóját viselő festményeket.

En is „gazdagodtam” – egy sokat ígérő ajánlattal: segítsék eladni az örökölt házat, amely a pesti „nyócker” egyik zsákutcájában omladozott. Egykoron izlése, kényelmes polgárház lehetett: a szuterénben volt a bőrdíszműüzem, a bolt, a kazánház. Az udvaron garázs, raktár, udvari vécé. A ház földszintes udvari szárnyában lévő kétszobás lakást valaha a házfelügyelő és az inasok lakták. Ez idő szerint a hajdani házfelügyelő fia és népes családja várta, hogy az örökösök eladják a pusztuló ingatlant, és nekik is juttassanak egy lakásra való kiköltözésük ellenében. A főépület magasszintjén üvegezett veranda, tágas előszoba, konyha, kamra, cselédszoba, ebédlő, nappali, két hálósoba, nagy gardrób. Az ebédlőben és a nappaliban díszes, márványkeretű kandalló, intarziás parketta, a falakon és a mennyezeten faragott keretű faburkolat.

Minden pusztulófélben, mert évek óta üresen, gazdátlanul állt a ház; a tető, a mennyezet beázott többször és több helyen. Szétfagyott vízvezeték csónkjai medvedeztek ki a konyha és a fürdőszoba falából. A falak faragott faburkolatának egyik-másik lapját „kincskereső” megbontották – így kommentálta nekem az egyik örökös megbízottja, aki az ingatlaneladásban tüsténkedett.

A nappali beépített könyvszekrényének egyik polcán még ott porosodott néhány háború előtti művészeti árverési katalógus, régi könyv és folyóirat, meg a fotón látható persely...

Ezeket kaptam én a jövőbeli segítségem fejében – 1000, azaz egyezer forintért. További ezer forintért Nádasi úr nekem adta a kandallóhoz támasztott, egykor aranyozott, blondkeretes velencei tükröt is. Nem két fillérbe került, mire a keret restaurálása és a tükör újrafoncsorozása megtörtént.

A minap kezembe került a szóban forgó ház könyvszekrényéből származó, Egyenlőség című hetilap egyik 1937-es száma. A címlap hiányzik, a hátsó borító szerint a kiadvány „a magyar zsidóság politikai hetilapja; olvasóközönsége: a magyar zsidóság százezerei; az Egyenlőség minden magyar zsidó család barátja, tanácsadója, szórakoztatója és vigasztalója; főszerkesztő Szabolcsi Lajos”.

A 127 oldalas hetilap száma több mint 120 szöveges és/vagy grafikus reklámot is tartalmaz. Lám, a kiadó abban az időben sem tudott megélni a lapeladásból, az előfizetésekből. Hangszer, ortopéd cipő, melltartó, kombiné és nadrág, kályhapasztá, kétkötésű, üzleti nyomtatványok, szőnyeg, kóser panzió, gallériszítási, bútor, mesterséges ételzsír, kölnivíz, zsinórok, paszományok, mosoda, elasztikus lábbelit, bőrápoló lószerszámhoz, csizmához, főző-fűtő-sütő gépek, szanatórium, tűzkár elleni biztosítás, gumi cipőtalp (szövege: Embert barátjáról, cipőt a talpáról), szakácskönyv, diétás ételek, hímzőfonal, függöny, rongyszőnyeg, csillár, fotózás, fődémteglá, kalapok, habzó fogkőoldó és egyéb hasznos áru, szolgáltatás szerepel a kínálatban. Egyik-másik hirdetés ismétlődik is az oldalakon.

A tartalomjegyzék negyedik fejezete bizonyos Ballagi Ernő szerkesztésében kínálja az 5698-as esztendő krónikáját az Év története címmel, 44 nyomtatott oldal. A beszámoló alcímei: A magyar zsidóság mai helyzetképe; Egy év antiszemizmusa; Küzdelem a gyűlölet ellen; Magyar zsidó hűség; A belső zsidó élet.

Az utolsó alcím bevezető hírében szerepel, hogy alakuló ülése volt a szentföldi és egyéb telepítések (sic!) alakult egyesületnek.

Tehát 80 éve alakult az egyesület! Hozzám meg 40 éve került ennek az egyesületnek a perselye!

Olvasom továbbá, hogy az alakuló ülésen „alkalma nyílt Stern Samu elnöknek arra is, hogy a külföldi zsidósággal való kapcsolatunkat jellemezze. Hangsúlyozni kívánom – mondta akkor az elnök –, hogy a Palesztina-munkát szolgáló új egyesület megalakításában az egyetemes zsidósággal való szolidaritás érzése vezet bennünket éppúgy, mint azok a kötelességek, melyek parancsolóan rendelik el számunkra, hogy elsősorban kivándorolni akaró hazai hittestvéreink számára tegyük lehetővé a Palesztinába jutást olyképpen, hogy részükre Palesztinában megfelelő mezőgazdasági és ipari telepeket igyekezzünk létesíteni, őket támogatásban akarjuk részesíteni, és Magyarország, valamint Palesztina között szerves gazdasági kapcsolatot kívánunk teremteni, emellett új egyesületünk révén segíteni akarjuk hittestvéreinket ahhoz is, hogy lehetővé váljék letelepülésük egyéb országokban is. Ilyen módon ez az új egyesületünk a Palesztina-munka mellett magyar munkát is végez, mert hozzájárul a magyarországi munkanélküliség csökkentéséhez.”

Az idézet második bekezdése: „Viszont felemelte szavát Stern Samu elnök a magyarországi cionista agitációval szemben. Hangoztatta, hogy azt nem tartja helyesnek, mert alkalmas arra, hogy azokat a szeparatív törekvéseket támassza alá, amelyek a hazai zsidóságot amúgy is elkülöníteni szeretnék a nemzet egyetemességének testétől.”

A híradásból nem derül ki, hogy a hitközségi elnök volt-e az egyesület elnöke is.

Megnéztem (ismét) a Wikipédián és másutt is a hivatkozott elnök életéről, karrierjéről, vitatott, ellentmondásos tevékenységéről (Zsidó Tanács) írtakat.

Engem nem az elnök érdekel(ne), hanem a 80 évvel ezelőtti egyesületalapítás felidézése. Kérdeztem a Magyar Zsidó Levéltártól, van-e náluk irat a megalakulásról. Nincs.

Kíváncsi vagyok (talán mások is), kik voltak az alapítók, a tisztségviselők, az aktivisták. Kik gyűjtöttek a perselyekkel? A hozzám került – alsó, kihúzható lapján sorszámat is viselő – persely bizonyára a jelzett bőrdíszműboltban volt a falra kiakasztva. Az egyesület vajon mennyi pénzt gyűjtött? Vajon meddig működhetett? Palesztinában hogyan és hová kerültek a gyűjtött pénzek? Valamelyik izraeli múzeumban, levéltárban van-e nyoma az adományoknak?

Perselyem egyik testvérenek piaci utóéletére is ráleltem a neten: 5000 Ft-os áron kínálta valaki.

Az enyém nem eladó.

Politzer Tamás

Szól még a Lówy lányok harmonikája

A Lówy családot – a tizenéves lányokat, édesanyjukat, édesapjukat – 1944-ben deportálták Győr-Révfaluból. A visszatérés reményében megőrzésre hátrahagytak egy csomagot a szomszédos baráti családnál. A több mint hetven éve őrzött tárgyakat Kovács Lajos nagyanyja hagyatékeként mint féltett kincset vigyázta, mielőtt a győri hitközségre bízta.

Még nem éltem, mikor a csomag hozzánk került, viszont nagyanyám – lánykori nevén Hoffer Mária – annyiszor elmesélte a történetet, hogy szó szerint fel tudom idézni – mondta Kovács Lajos.

Nagymamám barátságban volt Lówyné Böhm Juttával. Mikor a családnak össze kellett pakolni, áthozott a Lówy néni egy csomagot, amiben kalap, fejedők, kendők voltak, és a kislányok harmonikái.

A padlásra kerültek egy nagy teknő alá, a nagymama a lelünkre kötötte, hogy nem szabad hozzányúlni, mert az Isten megbünteti minket. A családot elvitték, hiába várták vissza őket a szomszédok és barátok, senki nem tért haza.

Nagyanyám élete végéig reménykedett, hogy visszatérnek a Törökös kertbe – folytatja a történetet Kovács Lajos. – Annyira hitt benne, hogy mindig emlegette, milyen jó lenne feleségnek nekem az egyik lány, Rebeka.

A teknő alatt őrzött „hagyatékról” soha nem feledkezett meg a család. Az 54-es árvíz ellepte a házat is, az ár elvonultával fél évig szaggatták a deszka-kerítésen a zsák tartalmát, mielőtt újra visszakerültek a padlásra. Mikor nagyapám és apám hazatértek az orosz fogságból, és megtudták, hogy a padlásra vannak a harmonikák, néhanapján előkerültek. Ezt csak akkor mertük megtenni, mikor a nagymama nem volt otthon. Egyszer rajtakapott minket, nagyon dühös lett, és azonnal visszaparancsolta a helyükre – folytatta Kovács Lajos.

Öt éve lebontották a régi házat, a helyén már új áll. Lówyék csomagját vitte magával Kovács Lajos, őrizgette a harmonikákat, mert a nagymama intelme, hogy vigyázzon rá, mert az Isten megbünteti, mindig visszacsengett benne.

Tiszteletben tartottam a nagymama kérését, a padlásfeljáróban, száraz helyen ovtam a harmonikákat, de a múltkor eszembe jutott, hogy jobb helyen lennének a múzeumban, elviszem oda. Azóta megnyugodtam, úgy érzem, jó helyre kerültek – magyarázta.

Lówy Jutka és Rebeka harmonikái a győri zsidó helytörténeti múzeum tárgyi emlékei lettek. A hangszerek még szólnak, történetüket Kovács Lajos az utókorra bízta.

Emlékek

Több olyan tárgy van a győri hitközségnél, melyet megőrzésre adtak át deportáltak. A közelmúltban egy rádió és a Polnauer család likőrös kínálóüvege is hozzájuk került. Ezek a tárgyi emlékek a Kossuth utcai Menház állandó zsidó helytörténeti kiállításán megtekinthetők. A 20-985-0946-os telefonszámon szívesen vesznek további felajánlásokat.

APRÓ- HIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turisták-
nak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Tóthné Hűvös Katalin fogtechnikusi mester. Fogszorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozdalkorlátozottakhoz hához megyünk. Hétfői ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Budapest központjában, több zsinagóga és nevezetesség közelében, olcsó szálláshelyre! Már most gondoljon csoportos kirándulásra, összejövetelre, kikapcsolódásra, tanulmányútra! guruhostel@gmail.hu, +36-1-400-8278. Nézzék meg kínálatunkat!

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, képeslapokat. 06-20-522-5690, este 06-1-322-8439.

Szines és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátymtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammut I.-ben (III. em. 312-es üzlet), a II., és a VI. kerületben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Eladó és kiadó ingatlanokat keresünk! Budapesti Ingatlanközvetítő Kft. 06-1-200-4972.

Hírek, események röviden

- **Adomány.** Gesztesi János 5000 Ft-ot, a győri hitközség 10.000 Ft-ot küldött az Igaz Emberekért Alapítványnak a Jad Vasem-kitüntetettek megsegítésére.

- **A szegedi hitközség** eljárásága köszönetet mond dr. Balázs Pál budapesti hitestvérünknek, hogy családtagjai emlékére egy elektromos Jahzeit-falat adományozott közösségünknek több mint 1 millió forint értékben. A megemlékező tábla méltóképpen illeszkedik a csodás műemlék zsinagóga tóraszekrényt is magába foglaló főfalzatához, és lehetőséget nyújt a méltó megemlékezésre.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:
WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák:
mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Kádár és Izrael

(MTI) Történetkonferencián elemezték az 1956-os forradalom sajátosságait és közel-keleti összefüggéseit a tel-avivi egyetemen. Magyarics Tamás elsősorban a nyugati és az amerikai be nem avatkozás okait elemezte, Megadja Gábor Hannah Arendt és Kolnai Aurél művei alapján a forradalom ideológiai álláspontját, illetve annak hiányát ismertette, Rafael Vágó pedig elsősorban izraeli szemszögből vizsgálta az eseményeket, az éppen akkor tartó szuezi válság fényében.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulója alkalmából létrehozott emlékbizottság segítségével megrendezett tudományos tanácskozáson, az 56-os emlékvé izraeli záróeseményén a Magyarországról érkezett tudósok mellett előadást tartott *Rafael Vágó*, a tel-avivi egyetem nyugalmazott előadója, és felszólalt az egyetem több kutatója is. A rendezvényen hangsúlyos szerephez jutottak a forradalom, majd az azt követő Kádár-rezsim első időszakának zsidókkal, illetve Izraellel kapcsolatos történései. Szó volt arról is, hogy milyen hatással volt a magyarországi eseményekre a forradalom és szabadságharc idején zajló szuezi válság.

Magyarics Tamás, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professzora a forradalmat nemzetközi környezetben elhelyező előadásában elsősorban a nyugati és az amerikai be nem avatkozás okait elemezte. Véleménye szerint a forradalom bukásának egyik oka az volt, hogy az akkori nyugati stratégiával nem állt összhangban a közép-kelet-európai térség átrendeződése a Nyugathoz, miközben a Kádár-rezsim létrejötte és fennmaradása illeszkedett geopolitikai elképzeléseikhez.

Megadja Gábor, a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Molnár Tamás Kutatóközpontja és a Századvég Alapítvány kutatója Hannah Arendt és Kolnai Aurél művei alapján a forradalom ideológiai álláspontját, illetve annak hiányát ismertette. Előadása szerint 1956 sem bal-, sem jobboldali felkelés nem volt, hanem az orosz megszállás és a szovjet kommunista utópia, valamint a helyi zsarnokok ellen irányult, és célja a visszatérés volt a „normalitáshoz”. A bemutatott tanulmányok azt mutatják, az ideológia hiányát az igazság igénye és a hazaszeretet pótolta.

Rafael Vágó elsősorban izraeli szemszögből vizsgálta az eseményeket, az éppen akkor tartó szuezi válság fényében. Elmondta, hogy a korabeli helyi sajtóban a magyar események ugyanolyan kitüntetett szerephez jutottak, mint a Sinai-félsziget villámgyors izraeli elfoglalása, és mindez komoly kihívást jelentett az izraeli baloldalnak, amelynek egyszerre kellett szembenéznie a szovjet invázióval Magyarországon és Egyiptom szovjet támogatásával a Közel-Keleten.

Az izraeli kormány számára a legfontosabb kérdés a Magyarországon élő zsidók biztonsága és Izraelbe vándorlásuk lehetővé tétele volt. A forradalom után mintegy húszezer zsidó hagyta el Magyarországot, közülük hét-nyolcezeren választották Izraelt, sokan 1957-ben, a Kádár-rezsim hivatalos engedélyével. Izrael a zsidók szabad elvonulása érdekében figyelmen kívül hagyta a Nyugat bojkottját a Kádár-kormányval szemben: Meir Tuvál izraeli nagykövet volt az első nyugati diplomata, aki december elején átadta megbízólevelét Budapesten, majd az akkori külügyminiszter, Golda Meir utasítására, családi okokra hivatkozva, hazatért Magyarországról, hogy az izraeli diplomácia megőrizhesse kapcsolatait a Nyugattal is.

1957 februárjában Budapestről is új nagykövet érkezett Tel-Avivba. A kapcsolatok rendezése fejében Budapest megígérte az antiszemita atrocitások megakadályozását, és a Kádár-rezsim kezdetén több zsidó vándorolhatott ki legálisan, noha ezt a folyamatot pár hónap múlva lelassították, majd leállították a magyar hatóságok. Budapest megpróbálta titokban tartani a zsidók kivándorlásának engedélyezését, a korabeli dokumentumok szerint 1957 tavaszán külön kérték Izraelből, hogy állítsa le a távozók ünnepélyes, családi búcsúztatását.

Vágó szerint a Kádár-rezsim az izraeli kapcsolattal próbálta legitimálni magát első hónapjaiban a Nyugat felé, a jeruzsálemi kormány pedig kész volt a diplomáciai alkura, cserébe a zsidók védelméért és Izraelbe költözésük biztosításáért, mivel a Kádár-rendszert a zsidók számára stabilizáló erőnek tekintették.

Az összejövetel szervezésében részt vállalt Magyarország tel-avivi külképviselete, amelynek nevében Nagy Andor nagykövet köszöntötte az egybegyűlteket. Saját tapasztalatai alapján az 56-os forradalom jelentős külföldi hatását, nyomában a magyarok iránt az egész világon kialakult együttérzést és nagyrabecsülést hangsúlyozta.

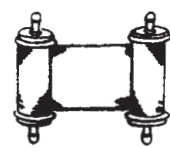
Kérjük, segítse személyi jövedelemadója 1%-ával a már igen idős (85 év feletti) Jad Vasem-kitüntetetteket, akik 1944-ben életük kockázatával mentettek meg zsidó üldözötteket. Előre is köszönjük. **Igaz Emberekért Alapítvány.** Adószámunk: 18040094-1-42.

Az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriuma köszönetét fejezi ki mimdazoknak, akik önkéntes segítőként vagy adományaikkal támogatták a 114 éves műemlék épület fenntartását, folyamatban lévő rekonstrukcióját. Kérjük, hogy legyenek 2017-ben is támogatóink, és a 2016. évi szja 1% kedvezményezettjeként az **Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért** munkáját támogassák, segítve Európát, hazánkat, városunk legszebb neológ zsinagógájának az új generációk számára történő megőrzését, a jövő nemzedékeinek való fennmaradását, az ennek érde-

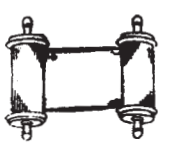
kében megvalósuló rekonstrukciót. Adószámunk: 18451621-2-06.

Adja a 1%-ot a **Zuglói Talmud Tóra Alapítvány** (Budapest, Thököly út 83.) részére. Az elmúlt évben 67.500 Ft-ot kaptunk, melyet kulturális és vallási rendezvényekre fordítottunk. Előre is köszönjük. Adószám: 18170696-1-42.

Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a 2015. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány részére felajánlották. Az így kapott 80.636 Ft-ot a veszprémi zsidóság történetének kutatására megnyert pályázat önrészeként használjuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2016. évről beadott bevallásukban még többen neológ zsinagógájának az új generációk számára történő megőrzését, a jövő nemzedékeinek való fennmaradását, az ennek érde-

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Ápr. 21.	Szombat reggel Ápr. 22.	Péntek este Ápr. 28.	Szombat reggel Ápr. 29.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	18.30	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	19.30	8.00	19.40	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	19.00	9.00	19.00	9.00
Visegrádi u. 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Desseffy u. 23.	19.10	9.00	19.40	9.00
Teloki tér 22. (szefárd)	19.30	9.30	19.40	9.30
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykörösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	19.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.00	8.00	19.20	8.00
Nyiregyháza (Mártírok tere 6.)	19.00	8.00	19.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	19.00	8.00	19.00	8.00
Pécs (Füredő u. 1.)	19.00	8.30	19.00	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.30	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Április 21. péntek	Niszán 25.	Gyertyagyújtás: 7.24
Április 22. szombat	Niszán 26.	Szombat kimenetele: 8.33
Újholdhirdetés		
Április 26-27. szerda-csütörtök		Újhold
Április 28. péntek	Ijjár 2.	Gyertyagyújtás: 7.33
Április 29. szombat	Ijjár 3.	Szombat kimenetele: 8.45

Olvasói levél

Preszly Béla okl. mérnököt 1944. jún. 1-jével neveztek ki szfvárosi tűzoltó-alparancsnokká. 1944 őszén átvette a Bp. VIII. ker., Kun utcai tűzoltóaktanya parancsnokságát, és 1944 végétől baloldali és zsidó származású üldözötteknek nyújtott menedéket, egészen 1945. jan. 2-án bekövetkezett hősi haláláig.

Csak az utóbbi években kezdtem rendezni az édesapámmal kapcsolatos emlékeket, sajnos túl későn ahhoz, hogy tanúkat találhassak. Darvas József írón kívül Kepes Borbála orvosnő fejezte ki többször háláját édesanyámnak életük megmentéséért.

Édesapám 1944 őszéig jobboldali beállítottságú volt, és hitt a háború igazságosságában. A bombatámadások, riadók és tüzek fokozódásával egyre többször, 1944 októbertől szinte szünet nélkül szolgálatban volt, egyedül az ő egysége mentett a gettóban, és tapasztalatai mélyesen megrázták.

Édesanyám néha beszélt röviden róla, az emberekkel való szakadatlan törődéséről és gettóbeli mentéseiről is, de ő sem gondolt arra, hogy külön, általunk készített írásos nyoma maradjon férje életének és hősi halálának. 1966 januárjában a Tűzoltó Múzeum vezetőjének, Minárovcics Jánosnak a felkérésére írt egy összefoglalót, amelyben említi, hogy „mélységes megdöbbenéssel látta az üldözöttek sorsát... Ott, a helyszínen, paplanba takart és kórházba vitetett egy 80 éven felüli, meztelenül a kapujába lökött, halottnak vélt zsidó nénit. Mozdulatlanul feküdt a hideg tétlen, férjem betakarta, s a tűzoltás után visszament megnézni, hogy él-e, mert az orvos azt mondta, hogy halott. Látta, hogy más helyzetben fekszik. Ekkor hívta újra az orvost, s adtak segítséget.” Egy fiatalembert, akinek egy ablaktábladarab fűrődött az oldalába, kórházba szállítottott.

1995 őszén elkezdtem foglalkozni a Kun utcai laktanya és Preszly Béla történetével, de sajnos munkám miatt meg kellett szakítanom. Akkor Peterman József Attila, a laktanya

parancsnoka nagyon készségesen közölt néhány fontos információt, és azt is, hogy szeretne hősi halottjuknak méltó emléket állítani. 1995. 10. 30-i naplóbejegyzésemben ez áll: „Tűzoltók is elmesélték a mentést a gettóban, de nem jegyezte fel, hogy kikkel és mikor ment ki mentésre.”

Preszly Béla az ostrom utolsó szakaszában, valószínűleg a nyilas hatalomátvétel után, teljes mértékben megváltozott, és minden ideológiát félretéve, tűzoltói munkáján túlmenően is embereket mentett.

A vöröskereszt zászló kiütése a laktanyára a hatóságok és a katonaság számára feltűnő jel volt, hogy a tűzoltóság a lakosság védelmét szolgálja. Annak részletei, hogyan sikerült a laktanyát a nyilasterror idején biztonságos helyé alakítani, már nem deríthető fel. Ennek a biztonságnak vetett véget apám hősi halála 1945. január 2-án, amikor az Astoriánál végzett sikeres tűzoltásból befelelő jövet orosz repülőgéptámadás oltotta ki életét.

Minárovcics „Emlékezzünk Preszly Bélára!” című cikkében (Tűzvédelem, 1989/12) nyolc mentési munkájának és hősi halálának leírása után mondja: A laktanya udvarán való ideiglenes temetések már a Kun utcai laktanya ablakából lőttek a tüzerek (az utódja beengedte a laktanyába a katonaságot).

Fenti megemlékezésem egyben kérelem is azon olvasókhhoz, akik ismertek olyan túlélőket, akik Preszly Béla laktanyaparancsnok segítségével a Bp. VIII., Kun utcai laktanyában vagy más helyen (a VIII. kerületi kórházban is említette 10 éve elhunyt édesanyám) éltek át a nyilas terror és az ostromot, hogy jelentkezzenek nálam:

Preszly Béla nyugalmazott pszichológus, Eberbach, Németország; magyarországi cím: 2800 Tatabánya, Reguly Antal tér 1., II/10; e-mail: preszlyb@yahoo.com; vagy hűgomnál, Kovalik Andrásné, tel: 06-23-415-571.

SPÁNN GÁBOR

Nekrológ helyett

Néhány nappal ezelőtt végleg elment ultis társaságom legkedvesebbik harmadik kártyapartnere is. Akivel 40 évig játszottam. Mondhatnám úgy is, hogy a Teremtő körbelőtte az asztalomat. Imre egy nappal a 92. születésnapja előtt halt meg rapid módon, négy nap kórházban tartózkodás után. Nem volt ő ismert személy, még zsidó körökben sem, nem is törekedett rá. Amolyan befelé forduló ember volt, az ilyenre mondják, hogy „magának való”. Nehezen mutatott ki érzelmeket, ezért is volt olyan csodálatos kártyajátékos. Miután imádott feleségét jó 10 évvel ezelőtt elvesztette, annak életnagyságú portréja alatt szinte szobájában töltötte az életét. Ha hívtuk, eljött kártyázni, de szívesebben játszott saját lakásában. Igazi magyar diaszpóra-zsidó volt. Az egész családja magyarosított, róla is csak én tudtam társaságunkban, hogy felmenői még vallásos zsidó emberek voltak. Barátságunkból is 10 évnek kellett eltelti ahhoz, hogy bármit is meséljen – de életéről. Azt mondta, hogy halála után megírhatom – de csak akkor! –, hogy ő például Kabos László (mindenki kis vörös Kabosa) szomszédja volt Sárváron, és ők amolyan „szekérbarátok” voltak. Értelenséget látva elmagyarázta, hogy ez mit jelentett.

Nem a városban laktak, hanem Sárvár agglomerációjában, ami akkor igazán falunak számított. Sok zsidó család élt arra, köztük jómódúak is. Az ő szülei szatócsok voltak, de azt szerették volna, ha a fiuk munkát talál a „bűnös nagyvárosban”. Lakóhelyén egyetlen utca sem volt kövezett, még csak sóderes sem, így ha beköszöntött a tél, május végéig még gumicsizmában sem lehetett megközelíteni a fűtet. Ezért úgy oldották meg a gyerekek iskolába járását Sárvárra, hogy a falu fuvarosa két szekerével reggelente megállt a főúton, és az apróságok, akiket az erősebb szülők ölben kicipeltek a lovas kocsihoz, azzal mentek tanulni. A Kabos gyereket és őt egy időben vitték a szülők. Hát így volt neki „szekérbarát” a későbbi nagy nevetető.

Genetikusan zsidó volt, de a mindig utolsó divat szerint öltözködő, halálosan elegáns, pókerarccal vesztő és nyérrő játékosból ki-kijött a tudatlan zsidó.

Tavasszal félrehúzott és megkérdezte tőlem, mikor lesz peszách, ősszel pedig hogy mikorra esik ros hásaná, jom kippur. Ha megkérdeztem, miért érdekl, hisz úgysem jár zsinagógába, azt mondta, oda nem, de a temetőbe kimegy, és tudni szeretné, mikor találja nyitva. Hozzátette, hogy jom kippurkor ő nem böjtöl, hanem fogyózik. Miután megtudta, hogy én havonta bejárók a Szeretkórházba banánt, narancsot vinni a rászorulóknak, úgy, hogy ne vegyék észre a partnerek, kezembe nyomott 5000 forintot, hogy tegyem hozzá az ő nevében. Az Új Életet min-

dig elkérte tőlem olvasásra, azt mondta, az én cikkemre kíváncsi, de azért ha találkozott egy-egy halachikus témájú cikkel, telefonon mindig velem akarta elmagyaráztatni, ha nem értette. (Sic! Ezt nem azért írtam, hogy bizonygassam, meghalt az egyetlen magyar zsidó, akinek a szemében még én is talmudtudósnak számítottam!)

Imre a legjobb ultista volt, akü életében ismertem, de arra sosem sikerült rávennem, hogy versenyen induljon, azt mondta, nem bohóc ő, csupán játékos. Aztán ha parti közben valamit vétemem (hiszen én csak a második legjobb játékos vagyok az országban...), és a többiek üvöltve szidalmazták, ő csak számomra hallhatóan jegyezte meg: minél nagyobb a behéme, annál drágább. Minden parti végeztével, amikor az autókhoz igyekeztünk, felém fordult, és azt mondta: Gábor! Te az én falumban ingyen ihattál volna a kocsmában, csupán azért, ha mondasz egy jó viccet. Nem tudnék elaludni anélkül, légy szíves, most is mesélj el egyet, de lehetőleg zsidó vicc legyen. És én törhettem a fejemet, hogy 6-8 óra megfeszítő játék után – néha szomorú vesztésként – produkáljak Imre álmához alátámasztva egy jópofa zsidó viccet.

Biztos vagyok benne, ha mellette lettem volna utolsó percében, a nagy parti végeztével is ezt kérte volna. Hát Imre! Most is hű leszek a hagyományhoz, és vidd magaddal ezt a viccet arra a kirándulásra, ahonnan még nem tért meg utazó!

Egy vendéglő hátsó termében, kutató szemek elöl rejtve, zugkaszinó működik. Nagy pénzben játszanak itt dominótól kockán keresztül utlig mindent. Az egyik asztalnál együtt kártyázik nagy alapon egy katolikus plébános, egy református lelkész és egy zsidó rabbi. A rendőrség egy fülesnek köszönhetően rajtaüt a játéktaralgon. Mindenki megpróbálja eltüntetni a kártyát, dominót, dobókockát, csupán a három egyházi személy asztalán halmozódik a papírpénz.

A razzit vezető százados zavarban van az igazoltatás után. Mihez kezdjen három egyházi méltósággal? Őket mégsem verheti bilincsbe... Ezért telefonon utasítást kér előljárójától, és megszületik a salomoni megoldás.

Tisztelendő urak! Ha mindhárman megesküsznek, hogy nem pénzben játszottak, elmehetnek büntetlenül – ígéri. A plébános ennyi mond: A Megváltó sebeire esküszöm, hogy nem pókeresztünk pénzben! A lelkész is megesküszik, a rabbi viszont csak hallgat.

A százados egy idő után rászól: Főrabbi úr, menniünk kéne... Nyögje már ki, amit kértem. Mire a rabbi ránéz, és ennyit mond: Mondja, százados úr, maga szerint lehet egyedül pókerezni?!

...és ideje van a nevelésnek

- Elnézést, megmondaná, melyik az utca túlsó oldala?
- Az ott, szemben.
- Hát ez örület! Onnan meg ide küldtek!

* * *

Két bácsika beszélget a buszon:

- Képzeld, én már húsz éve utazom ezen a buszon...
- Tényleg? És hol szállt fel?

* * *

– Mikor van a születésnapja?

- Július 15-én.
- Melyik évben?
- Minden évben.

**ÖNÖK BÍZTAK BENNÜNK,
MI GYÓGYÍTUNK:
KÖSZÖNJÜKI!**

AZ ÖNÖK ADÓFELAJÁNLÁSAIBÓL VETTÜK MEG AMERIKAI ÚTI SZERETETKÓRHÁZUNK SZÁMÁRA AZ ÚJ HASI ULTRAHANG KÉSZÜLÉKET.

MAZSIHISZ ÖNÖKKEL, ÖNÖKÉRTI BÍZHATUNK EGYMÁSBAI
TECHNIKAI SZÁMUNK: 0358

MAGÁNNYOMOZÁS FELSŐFOKON!

* * *

**KOBA
DETEKTÍVIRODA:**

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

MAZSIHISZ
a magyar zsidóság sokszínű

MAZSIHISZ TOLERANCIA FOCITORNA

MÁJUS 1. **09:00 - 17:00**

CSALÁDI NAP

IDŐPONT:
május 1. (Hétfő) 9:00-17:00

HELYSZÍN:
Merkapt Maraton Sportközpont,
1106 Budapest, Maglódi út 12/A
(Eső esetén sátorban zajlik az esemény)

9:00: Focitorna megnyitó,
utána körmérkőzések

TOVÁBBI PROGRAMOK: családi foci,
ügyességi versenyek, arcfestő, lufihajtogató,
ugrálóvár, tipegő játszóház, shoot box

TÁMOGATÓINK:

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk...

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.
Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.
Keren Hayesod - United Israel Appeal,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-uia.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

